

KURUKSHETRA UNIVERSITY KURUKSHETRA

(Established by the State Legislature Act XII of 1956)
("A" Grade, NAAC Accredited)

ORDINANCE AND COURSES OF READING FOR M. PHIL. EXAMINATION IN SANSKRIT

SESSION : 2008-2009
Continued for 2009-2010 also

Published by:
REGISTRAR
KURUKSHETRA UNIVERSITY
KURUKSHETRA

Can be had from:
Manager
Printing & Publications
Kurukshetra University
KURUKSHETRA – 136 119

Price:
Rs (At counter)
Rs (By Regd. Book-Post)

कुरुक्षेत्रविश्वविद्यालयः, कुरुक्षेत्रम्
(1956 तम-वर्षगत-राज्यविधायिका-अधिनियम-XII-द्वारा स्थापितः)
(“ए” श्रेणी, नाक-प्रत्यायितः)

KURUKSHETRA UNIVERSITY, KURUKSHETRA
(Established by the State Legislature Act XII of 1956)
(“A” Grade, NAAC Accredited)

एम० फिल्० संस्कृतम्
M. PHIL. SANSKRIT

योजना, पाठ्यक्रमः, पाठचर्या च (वर्ष 2008–2009 तः प्रवृत्तम्)

SCHEME, SYLLABUS AND COURSES OF READING FOR M. PHIL. SANSKRIT
(Effective from Academic Session 2008-2009)

योजना : अस्मिन् पाठ्यक्रमे द्वे सैद्धान्तिकपत्रे भविष्यतः, तद्यथा :

Scheme : The Course shall have two theory papers, namely :

(A) सैद्धान्तिकपत्रद्वयम् (Two Theory Papers):—

पत्रम्—I: शोधप्रविधि: पाण्डुलिपिविज्ञानञ्च : पत्रेऽस्मिन् पाठ्यविषयमधिकृत्य शोधप्रविधि: पाण्डुलिपिविज्ञानसहितः विशिष्टभागतया भविष्यति। नियमितविद्यार्थिनां कृते (i) लिखितपरीक्षार्थं अस्य पत्रस्य 80 अङ्काः, (ii) लिखितपरीक्षा/गृहकार्य-आधारित-आन्तरिक-मूल्याङ्कनार्थञ्च 20 अङ्काः भविष्यन्ति। दूरवर्तिशिक्षायाः विद्यार्थिनां कृते तु केवलं लिखितपरीक्षार्थं 100 अङ्काः भविष्यन्ति, आन्तरिक-मूल्याङ्कनञ्च नैव भविष्यति। इदं पत्रं सर्ववर्ग्याणां छात्राणां कृते अनिवार्यम्।

Paper-I: Research Methodology & Manuscriptology: This paper should contain specific component of Research Methodology including Manuscriptology relating to the subject concerned. For regular students this paper will carry 100 marks (80+20), that is, (i) 80 marks for written examination and (ii) 20 marks for Internal Assessment – based on test/home assignment. However, for the students of the Directorate of Distance Education (D.D.E.) this paper will carry 100 marks for written examination and there will be no Internal Assessment. **This paper is compulsory for the students of all four groups.**

पत्रम्—II: विशिष्टं सैद्धान्तिकपत्रम् : पत्रमिदं स्वसम्बद्धविषयनिष्ठं विकल्पचतुष्टयविशिष्टं 100 अङ्कसहितञ्च भविष्यति। एतत्पुनः नियमितविद्यार्थिनां कृते—

100 अङ्काः (80+20) अर्थात् (i) लिखितपरीक्षार्थं 80 अङ्काः (ii) लिखितपरीक्षा/गृहकार्य-आधारित-आन्तरिक-मूल्याङ्कनार्थञ्च 20 अङ्काः भविष्यन्ति। दूरवर्तिशिक्षायाः विद्यार्थिनां कृते तु केवलं लिखितपरीक्षार्थं 100 अङ्काः भविष्यन्ति, आन्तरिक-मूल्याङ्कनञ्च नैव भविष्यति।

द्वितीयपत्राय (विशिष्टसैद्धान्तिकपत्राय) विद्यार्थी/परीक्षार्थी अधोलिखितेषु कमपि एकं वर्गं स्वीकर्तुं शक्नोति :-

विकल्पः (क) वेदः [Group - A : Veda]

विकल्पः (ख) संस्कृतव्याकरणम् [Group - B : Sanskrit Grammar]

विकल्पः (ग) भारतीयदर्शनम् [Group - C : Indian Philosophy]

विकल्पः (घ) संस्कृतसाहित्यम् [Group - D : Sanskrit Literature]

Paper-II: Specialized Theory Paper: This paper shall be based in the concerned subject with four options carrying 100 marks (80+20) in each option, that is, (i) 80 marks for written examination and (ii) 20 marks for Internal Assessment – based on test/home assignment for regular students.

However, for the students of the **Directorate of Distance Education (D.D.E.)** this paper will carry **100** marks for written examination and there will be no Internal Assessment.

The student/examinee can opt any one of the following groups for the Second paper (Specialized Theory Paper):

- Group - A : Veda
- Group - B : Sanskrit Grammar
- Group - C : Indian Philosophy
- Group - D : Sanskrit Literature

(B) संगोष्ठीद्वयम् (Two Seminars):—

संगोष्ठीद्वयकृते **100** अङ्काः (50+50) नियमितविद्यार्थिनां दूरवर्तिशिक्षायाः विद्यार्थिनां कृते च भविष्यन्ति।
100 marks (50+50) for Two Seminars for the Regular students as well as the students of the Directorate of Distance Education (D.D.E.).

(C) (i) लघुशोध-प्रबन्धः – अयं खलु शोधात्मको भवेत्।

Dissertation – It should be research-oriented.

(ii) मौखिकी परीक्षा (लघुशोधप्रबन्धम् आधारीकृत्य)

Viva-voce Examination (Based on the Dissertation)

परीक्षायाः माध्यमः – परीक्षार्थी संस्कृतं वा हिन्दीं वा आंग्लभाषां वा परीक्षायाः माध्यमत्वेन स्वीकर्तुं शक्नोति। प्रश्नपत्रस्य निर्माणं तु संस्कृतेनैव भविष्यति।

Medium of Exam. : The candidate can opt **Sanskrit or Hindi or English** as the medium for examination. However, the question papers will be set in **Sanskrit** only.

पाठ्यक्रमः

Syllabus

(A) सैद्धान्तिकपत्रयोः लिखितपरीक्षा—

Written Examination of two theory papers:-

	पूर्णाङ्काः Maximum Marks	समयः Time
पत्रम्—I शोधप्रविधिः पाण्डुलिपिविज्ञानञ्च Paper-I Research Methodology and Manuscriptology	80	3 होराः (3 Hours)
पत्रम्—II विशिष्टं सैद्धान्तिकपत्रम् Paper-II Specialized Theory Paper		
विकल्पः (क) वेदः [Group - A : Veda]	80	3 होराः (3 Hours)
विकल्पः (ख) संस्कृतव्याकरणम् [Group - B : Sanskrit Grammar]	80	3 होराः (3 Hours)
विकल्पः (ग) भारतीयदर्शनम् [Group - C : Indian Philosophy]	80	3 होराः (3 Hours)
विकल्पः (घ) संस्कृतसाहित्यम् [Group - D : Sanskrit Literature]	80	3 होराः (3 Hours)

टिप्पणी— लिखितपरीक्षा/गृहकार्य-आधारित-आन्तरिकमूल्याङ्कनम् : प्रथमपत्रं द्वितीयपत्रं चाधिकृत्य लिखितपरीक्षा/गृहकार्य-आधारितम् आन्तरिक-मूल्याङ्कनं भविष्यति यत्र प्रत्येकं पत्रे **20** अङ्काः भविष्यन्ति (केवलं नियमित-विद्यार्थिनां कृते)।

Note:- Internal Assessment – based on test/home assignment: There will be Internal Assessment –

based on test/home assignment of **20** marks each on the basis of the prescribed syllabus of **Paper-I** and **Paper-II** (only for **regular** students).

(B) संगोष्ठी : केवलं द्वितीयपत्रे निर्धारितपाठ्यविषयमधिकृत्य संगोष्ठी-पत्रद्वयं प्रस्तोतव्यं स्याद् यत्र प्रत्येकं संगोष्ठ्यां नियमितविद्यार्थिनां दूरवर्तिशिक्षायाः विद्यार्थिनां च कृते 50 अङ्काः भविष्यन्ति।

Seminar : The candidate will have to present **two seminars** based on the prescribed syllabus of **Paper-II**. Each seminar will carry **50** marks in case of **regular** students as well as the students of **D.D.E.**

50+50=100 Marks (for Regular and D.D.E. students)

(C) (i) लघुशोध-प्रबन्धः

Dissertation

(ii) मौखिकी परीक्षा

Viva-voce Examination

टिप्पणी : लघुशोधप्रबन्धानां मूल्याङ्कनं विश्वविद्यालयनिर्धारितया ग्रेडिंगपद्धत्या भविष्यति, अङ्कास्तु नैव प्रदास्यन्ते।

Note: The dissertations will be evaluated under grading system as per University rules and no marks will be awarded.

पाठचर्या
Course of Reading
एम० फिल० संस्कृतम्
 (वर्ष 2008-2009 तः प्रवृत्तम्)

M. Phil. Sanskrit
(Effective from Academic Session : 2008-2009)

लिखितपत्राणां विस्तृतः पाठ्यक्रमः
Detailed Syllabus for written papers

प्रथमपत्रम् : शोधप्रविधिः पाण्डुलिपिविज्ञानञ्च पूर्णाङ्काः 80
 Paper-I : Research Methodology and Manuscriptology समयः 3 होराः (3 Hours)

- घटकः-1 : संस्कृतशोधस्य स्वरूपम्, क्षेत्रम्, पद्धतयः, विषयचयनम्, शीर्षकसंरचना, रूपरेखायाः स्वरूपं निर्माणञ्च । 16 अङ्काः
- घटकः-2 : सामग्री-संकलनविधिः, सन्दर्भोल्लेखविधिः, विषयप्रतिपादनम्, उपसंहारः । 16 अङ्काः
- घटकः-3 : शोधप्रबन्धस्य रचना, पूर्वबन्धः - प्राक्कथनम्, पाठानुक्रमणिका, भूमिका, संक्षिप्तचिह्नानि; पश्चबन्धः - परिशिष्टम्, तालिकाः, शब्दानुक्रमणी, सन्दर्भग्रन्थसूची । 16 अङ्काः
- घटकः-4 : संस्कृतपाण्डुलिपीनां स्वरूपं संक्षिप्त इतिहासश्च, आधार उपकरणञ्च, लेखनशैली, प्राचीनभारतीयलिपीनां परिचयः (वर्णमालामात्रम्)- (1) ब्राह्मी, (2) खरोष्ठी, (3) शारदा, (4) रोमन-लिप्यन्तरणम् । 16 अङ्काः
- घटकः-5 : ग्रन्थसूचीकरणस्य परिचयः, पुष्पिका, कालनिर्धारणम्, पाठभेदाः, पाठदोषाः, पाठनिर्धारणस्य साधनानि, आलोचनात्मकसम्पादनस्य सिद्धान्ताः । 16 अङ्काः
- टिप्पणी : (1) प्रश्नपत्रस्य 50% अंशो वैकल्पिकः स्यात् ।
 (2) प्रश्नपत्रस्य भाषा संस्कृतं स्यात् ।
 (3) प्रथमघटकस्य प्रश्नाः संस्कृतेनैव समाधातव्याः ।

अनुशासितग्रन्थाः -

1. C. Sanders: An Introduction to Research and Research Papers; Harcourt Brace & Co., New York.
2. Donalds A. Sean: Harbrace Guide to Literary & Research Papers; Harcourt Brace & Co., New York.
3. Gaum C. G. & Haffman: Report Writing (Relevant portions).
4. उपाध्याय, देवराज : साहित्यिक अनुसन्धान के प्रतिमान (प्रासंगिक भाग), नैशनल पब्लिशर्स, दिल्ली ।
5. नगेन्द्र : अनुसन्धान ।
6. सम्भावना, शोध-विशेषाङ्क, हिन्दी विभाग, कुरुक्षेत्र-विश्वविद्यालय, कुरुक्षेत्र ।
7. कृष्णलाल : संस्कृत-शोध ।
8. शैलकुमारी : संस्कृत शोध - तन्त्र और सिद्धान्त ।
9. Dash, Keshab Chandra: Elements of Research Methodology in Sanskrit, Chaukhamba, Varanasi.
10. Ramachandran, T.P.; Methodology of Research in Indian Philosophy, University of Madras, Chennai
11. Katre, S. M. : Introduction to Indian Textual Criticism.
12. Kosambi, D. D. : Edition of Bhartṛhari's Śatakas.
13. Sukthankar, V. S. : Prolegomena, Mahābhārata (Critical edition).

14. दास, अयोध्याचन्द्र : पाण्डुलिपि-परिचय, एस० चन्द्र एण्ड कं०, रामनगर, दिल्ली; 1989
 15. ओझा, गौरीशंकर हरीचन्द्र : प्राचीन भारतीय लिपिमाला ।

★★★

वर्ग: - क (वेदः) [Group - A : Veda]

द्वितीयपत्रम् : वैदिकवाङ्मयस्य विशिष्टाध्ययनम् पूर्णाङ्कः 80
 Paper-II : Vaidikavanmayasya Vishistadhyayanam समयः 3 होराः (3 Hours)

घटकः-1 : वैदिकसाहित्यस्य स्वरूपं क्षेत्रं च- संहिताः, ब्राह्मणानि, आरण्यकानि, उपनिषदः, अनुक्रमण्यश्च ।	16 अङ्काः
घटकः-2 : ऋग्वेदस्य द्वितीयमण्डलस्य सूक्तानि (1-25 पर्यन्तम्) ।	16 अङ्काः
घटकः-3 : ऋग्वेदीयदेवानां स्वरूपम् (अग्निः, इन्द्रः, बृहस्पतिः, रुद्रः, प्रजापतिः, उषा, सविता) ।	16 अङ्काः
घटकः-4 : शतपथब्राह्मणम् : प्रथमकाण्डस्य 1-3 अध्यायाः ।	16 अङ्काः
घटकः-5 : पारस्करगृह्यसूत्रम् : 1-2 काण्डे ।	16 अङ्काः

- टिप्पणी : (1) प्रश्नपत्रस्य 50% अंशो वैकल्पिकः स्यात् ।
 (2) प्रश्नपत्रस्य भाषा संस्कृतं स्यात् ।
 (3) पञ्चमघटकस्य प्रश्नाः संस्कृतेनैव समाधातव्याः ।

अनुशंसितग्रन्थाः -

1. Maxmüller, F. : A History of Ancient Sanskrit Literature (Vedic part only).
2. Ram Gopal : India of Vedic Kalpa Sūtras.
3. Dandekar, R. N. : Vedic Bibliography (Vol. I-III).
4. बलदेव उपाध्याय : वैदिक साहित्य एवं संस्कृति ।
5. ब्रजबिहारी चौबे : वैदिक वाङ्मय का बृहद् इतिहास ।
6. सूर्यकान्त (अनुवादक) : वैदिक देवशास्त्र ।
7. प्रभुदयाल अग्निहोत्री : वैदिक देवता दर्शन ।
8. गयाचरण त्रिपाठी : वैदिक देवता : उद्भव एवं विकास ।
9. सायण : ऋग्वेदभाष्यभूमिका ।
10. स्वामी दयानन्द : ऋग्वेदादिभाष्यभूमिका ।
11. सायणाचार्य : ऋग्वेदभाष्य ।
12. वेङ्कटमाधव : ऋग्वेदभाष्य ।
13. Ṛgveda Saḥitā : English translation by H. H. Wilson.
14. दामोदर सातवलेकर : ऋग्वेद का सुबोध भाष्य ।
15. शतपथ-ब्राह्मण (सायणभाष्यसहित) : Ed. Weber, Albrecht.
16. शतपथ-ब्राह्मण : English translation by J. Eggeling.
17. पं० गंगाप्रसाद उपाध्याय : शतपथ-ब्राह्मण (हिन्दी-अनुवाद-सहित) ।
18. पारस्करगृह्यसूत्र : व्याख्या० सुधाकर मालवीय ।

★★★

वर्ग: - ख (संस्कृतव्याकरणम्) [Group – B : Sanskrit Grammar]

द्वितीयपत्रम् : संस्कृतव्याकरणस्य विशिष्टाध्ययनम्	पूर्णाङ्कः 80
Paper-II : Samskravyakaranasya Vishistadhyayanam	समयः 3 होराः (3 Hours)
घटकः-1 : प्रमुखवैयाकरणानाम् ऐतिहासिकः शोधात्मकश्च परिचयः-पाणिनिः, पतञ्जलिः, कात्यायनः, भर्तृहरिः, वामनजयादित्यौ, भट्टोजिदीक्षितः, कौण्डभट्टः, नागेशभट्टः ।	16 अङ्काः
घटकः-2 : पतञ्जलिः - महाभाष्यम्, अध्यायः-1, पादः-1, 3-4 आह्निके ।	16 अङ्काः
घटकः-3 : परिभाषेन्दुशेखरम् आश्रित्य 'अ' इति परिशिष्टे निर्दिष्टाः परिभाषाः ।	16 अङ्काः
घटकः-4 : कौण्डभट्टः - वैयाकरणभूषणसारः, धात्वर्थनिर्णयः ।	16 अङ्काः
घटकः-5 : वैयाकरणभूषणसारः, सुबर्थनिर्णयः ।	16 अङ्काः

- टिप्पणी : (1) प्रश्नपत्रस्य 50% अंशो वैकल्पिकः स्यात् ।
 (2) प्रश्नपत्रस्य भाषा संस्कृतं स्यात् ।
 (3) प्रथमघटकस्य प्रश्नाः संस्कृतेनैव समाधातव्याः ।

परिशिष्टम् 'अ'

1. व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि सन्देहादलक्षणम् ।
2. यथेदेशं संज्ञापरिभाषम् ।
3. कार्यकालं संज्ञापरिभाषम् ।
4. उणादयोऽव्युत्पन्नानि प्रातिपदिकानि ।
5. व्यपदेशिवदेकस्मिन् ।
6. अकृतव्यूहाः पाणिनीयाः ।
7. पूर्वं ह्यपवादा अभिनिविशन्ते पश्चादुत्सर्गाः ।
8. सूत्रे लिङ्गवचनमतन्त्रम् ।
9. प्रातिपदिकग्रहणे लिङ्गविशिष्टस्यापि ग्रहणम् ।
10. सन्निपातलक्षणो विधिरनिमित्तं तद्विघातस्य ।
11. लक्षणप्रतिपदोक्तयोः प्रतिपदोक्तस्यैव ग्रहणम् ।
12. ज्ञापकसिद्धं न सर्वत्र ।

अनुशासितग्रन्थाः -

1. Goldstücker, Theodor : Pāṇini, his place in Sanskrit literature, Chowkhamba, Varanasi, 1965.
2. Belvalkar, Shripad Krishna : An account of the different existing Systems of Sanskrit Grammar, Bharatiya Vidya Prakashan, Delhi, 1976.
3. युधिष्ठिर मीमांसक : संस्कृत-व्याकरण-शास्त्र का इतिहास (भाग 1-3), बहालगढ़ (सोनीपत) ।
4. सत्यकाम वर्मा : संस्कृत-व्याकरण का उद्भव और विकास, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली ।
5. George Cardona : Pāṇini : A Survey of Research, Motilal Banarsidass, Delhi, 1980.
6. भर्तृहरि : के० ए० सुब्रह्मण्य अय्यर, अनु० डॉ० रामचन्द्र द्विवेदी, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, जयपुर, 1981
7. रामाज्ञा पाण्डेय : व्याकरणदर्शनभूमिका, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी ।

8. सत्यकाम वर्मा : व्याकरण की दार्शनिक भूमिका (भर्तृहरि पर मुख्यतः आधारित), मुंशीराम मनोहरलाल, नई दिल्ली, 1971
9. रामशंकर भट्टाचार्य : पाणिनीय व्याकरण का अनुशीलन, इण्डोलोजिकल बुक हाउस, वाराणसी, 1966
10. H. P. Divedi : Studies in Pāṇini.
11. पतञ्जलि : व्याकरणमहाभाष्यम् (भाग 1) (प्रदीप-उद्द्योत-विमर्श-सहित), सम्पा०-वेदव्रत सिद्धान्तशिरोमणि, हरयाणा साहित्य संस्थान, गुरुकुल झज्जर, 1962
12. पतञ्जलि : व्याकरणमहाभाष्यम् (आह्निक 1-5) (कैयट-कृत 'प्रदीप' टीकासहित), व्याख्या० एवं सम्पा० मधुसूदनप्रसाद मिश्र, चौखम्बा विद्या भवन, वाराणसी ।
13. पतञ्जलि : महाभाष्यम्, प्रथमो भागः, व्याख्या० युधिष्ठिरो मीमांसकः, श्री प्यारेलाल द्राक्षादेवी न्यास, सी. 4, सी. सी. कॉलोनी, दिल्ली, 1979
14. पतञ्जलि : महाभाष्यम्, व्याख्या० चारुदेव शास्त्री ।
15. पतञ्जलि : व्याकरणमहाभाष्य, 'विद्यानिधि' व्याख्यासहित, व्याख्या० प्रो० भीमसिंह, Penman Publishers, 7309, Prem Nagar, Shakti Nagar, Delhi.
16. प्रो० भीमसिंह : संस्कृत-व्याकरण-दर्शन, Penman Publishers, 7309, Prem Nagar, Shakti Nagar, Delhi.
17. डॉ० भीमसिंह : व्याकरणशास्त्रीय लोकन्यायरत्नाकर, Penman Publishers, 7309, Prem Nagar, Shakti Nagar, Delhi.
18. डॉ० भीमसिंह : पातञ्जल महाभाष्य में प्रत्याख्यात सूत्र : एक समीक्षात्मक अध्ययन, निर्मल बुक एजेंसी, इन्दिरा कॉलोनी, कुरुक्षेत्र ।
19. परिभाषासंग्रह : सम्पा०-के० वी० अभ्यंकर, पूना, 1967
20. नागेशभट्ट : परिभाषेन्दुशेखर (संस्कृत एवं हिन्दी व्याख्या-सहित), सम्पा० हर्षनाथ मिश्र, श्रीलालबहादुर शास्त्री केन्द्रीय संस्कृत विद्यापीठ, 1-5, शान्तिनिकेतन, नई दिल्ली, 1978
21. कौण्डभट्ट : वैयाकरणभूषणसार (शांकरि व्याख्या-सहित), आनन्दाश्रम, पूना, 1957
22. कौण्डभट्ट : वैयाकरणभूषणसार ('प्रभा' एवं 'दर्पण' व्याख्या-सहित), सम्पा० बालकृष्ण पञ्चोली, चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी, 1969
23. कौण्डभट्ट : वैयाकरणभूषणसार (दर्पण-हिन्दीभाष्य-सहित), अनुवादक-ब्रह्मदत्त द्विवेदी, चौखम्बा ओरियण्टलिया, वाराणसी, 1985
24. वैयाकरणभूषणसार (धात्वर्थनिर्णय), व्याख्या० भीमसेन शास्त्री, भैमी प्रकाशन, दिल्ली ।
25. कौण्डभट्ट : वैयाकरणभूषणसार ('दर्पण' व्याख्या-सहित), व्याख्या० चन्द्रिकाप्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान, दिल्ली, 1989
26. कौण्डभट्ट : वैयाकरणभूषणसार, व्याख्या० आद्याप्रसाद मिश्र, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी।
27. अरविन्दकुमार : भवानन्द-कृत कारकचक्र : एक अध्ययन, निर्मल बुक एजेंसी, 322/8, इन्दिरा कॉलोनी, कुरुक्षेत्र, 1991

★ ★ ★

वर्ग: - ग (भारतीयदर्शनम्) [Group - C : Indian Philosophy]

द्वितीयपत्रम् : भारतीयदर्शनस्य विशिष्टाध्ययनम्	पूर्णाङ्कः 80
Paper-II : Bharatiyadarshanasya Vishistadhyayanam	समयः 3 होरा: (3 Hours)
घटकः-1 : भारतीय-दार्शनिक-प्रस्थानानामैतिहासिकः सैद्धान्तिकश्च शोधात्मकः परिचयः- सांख्यम्, योगः, वैशेषिकम्, न्यायः, मीमांसा, वेदान्तः, काश्मीरशैवदर्शनम्, चार्वाकः, बौद्धः, जैनः च ।	16 अङ्काः
घटकः-2 : न्यायदर्शनम्, वात्स्यायनभाष्यसहितम्, प्रथमोऽध्यायः, प्रथमाह्निकम् ।	16 अङ्काः
घटकः-3 : (क) न्यायसूत्रम्, वात्स्यायनभाष्यसहितम्, प्रथमोऽध्यायः, द्वितीयाह्निकम् । (ख) धर्मकीर्तिः - न्यायबिन्दुः (धर्मोत्तर-कृत-न्यायबिन्दुटीकासहितः) स्वार्थानुमानपरिच्छेदः, आरम्भात् 18 सूत्र-पर्यन्तम् ।	8 अङ्काः 8 अङ्काः

- घटक:-4 : न्यायबिन्दुः (धर्मोत्तरकृत-न्यायबिन्दुटीकासहितः)
स्वार्थानुमानपरिच्छेदः, 19 सूत्रतः अन्तपर्यन्तम् । 16 अङ्काः
- घटक:-5 : अभिनवगुप्तः, परमार्थसारः (सम्पूर्णः) । 16 अङ्काः

- टिप्पणी : (1) प्रश्नपत्रस्य 50% अंशो वैकल्पिकः स्यात् ।
(2) प्रश्नपत्रस्य भाषा संस्कृतं स्यात् ।
(3) पञ्चमघटकस्य प्रश्नाः संस्कृतेनैव समाधातव्याः ।

अनुशंसितग्रन्थाः -

1. S. N. Dasgupta : History of Indian Philosophy (Vol. 1-5).
2. E. Frawalner : History of Indian Philosophy (Vol. 1-2).
3. Umesh Mishra : Indian Philosophy.
4. S. Radhakrishnan : Indian Philosophy (Vol. 1-2).
5. G. N. Jha : Pūrvamīmāṃsā in its Sources.
6. Ingalls, Daniel H. H.: Navya Nyāya System of Logic.
7. Matilal, B. K.: The Navya Nyāya Doctrine of Negation.
8. Th. Stcherbatsky : Buddhist Logic (Vol. 1-2), Motilal Banarsidass, Delhi.
9. D. N. Shastri : A Critique of Indian Realism.
10. G. Bhattacharya : Studies in Nyāya-Vaiśeṣika Theism.
11. श्रीनिवास शास्त्री : वाचस्पति मिश्र द्वारा बौद्ध दर्शन का विवेचन ।
12. Vijaya Rani : The Buddhist Philosophy as Presented in Mīmāṃsāslokavārtika.
13. न्यायदर्शनम्, वॉल्यूम-1, ठक्कुर, अनन्तलाल, पटना ।
14. Chattopadhyaya - Gangopadhyaya : Nyāya Philosophy, Part-I, Calcutta.
15. न्यायवार्तिकम्, भाग-1, सम्पा० व्याख्या० एस० एन० शास्त्री, मेरठ ।
16. न्यायदर्शन, ढुण्ढिराज शास्त्री, वाराणसी ।
17. श्रीनिवास शास्त्री : न्यायबिन्दु, न्यायबिन्दुटीका-सहित, साहित्य भण्डार, मेरठ ।
18. अभिनवगुप्त : परमार्थसार, योगराज की टीका सहित, सम्पा० मधुसूदन कौल, काश्मीर ग्रन्थावली-7, श्रीनगर, 1916
19. अभिनवगुप्त : परमार्थसार, सम्पा० कमला द्विवेदी, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली ।
20. B. N. Pandit : Paramārthasāra (Eng. Tr. & Comm.), Motilal Banarsidass, Delhi.
21. के० सी० पाण्डेय : शैवदर्शनबिन्दुः, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी ।

★ ★ ★

वर्गः - घ (संस्कृतसाहित्यम्) [Group – D : Sanskrit Literature]

- द्वितीयपत्रम् : संस्कृतसाहित्यस्य विशिष्टाध्ययनम् पूर्णाङ्कः 80
Paper-II : Samskritasahityasya Vishistadhyayanam समयः 3 होराः (3 Hours)
- घटक:-1 : काव्यशास्त्रीयसम्प्रदायानाम् ऐतिहासिकः सैद्धान्तिकश्च परिचयः -
ध्वनिः, रसः, अलङ्कारः, रीतिः, वक्रोक्तिः, औचित्यम् । 16 अङ्काः
- घटक:-2 : रसगङ्गाधरः, प्रथममाननम् (रसभेदपर्यन्तम्) । 16 अङ्काः
- घटक:-3 : रसगङ्गाधरः, प्रथममाननम् (शब्दगुणनिरूपणतः समाप्तिपर्यन्तम्)। 16 अङ्काः
- घटक:-4 : नाट्यशास्त्रम् (अभिनवभारतीसहितम्), षष्ठोऽध्यायः, 01-30 कारिकाः। 16 अङ्काः
- घटक:-5 : नाट्यशास्त्रम् (अभिनवभारतीसहितम्), षष्ठोऽध्यायः, शान्तरसप्रकरणम् । 16 अङ्काः

- टिप्पणी : (1) प्रश्नपत्रस्य 50% अंशो वैकल्पिकः स्यात् ।
 (2) प्रश्नपत्रस्य भाषा संस्कृतं स्यात् ।
 (3) प्रथमघटकस्य प्रश्नाः संस्कृतेनैव समाधातव्याः ।

अनुशंसितग्रन्थाः –

1. De, S. K. : Sanskrit Poetics.
2. De, S. K.: Sanskrit Poetry as a Study of Aesthetics.
3. De, S. K.: Aspects of Sanskrit Literature.
4. Kane, P. V.: History of Sanskrit Poetics.
5. V. Raghavan : Studies on Concepts of the Alamkāraśāstra.
6. Raghavan, V.: Number of Rasas.
7. Lahiri, P. C.: Concepts of Rīti and Guṇa in Sanskrit Poetics and their Historical Development.
8. Keith, A. B.: Sanskrit Drama.
9. Pande, K. C.: Comparative Aesthetics, Vol.-2.
10. Ghosh, Manomohan: Nāṭyaśāstra of Bharata.
11. Krishnamoorthy, K.: Dhvanyāloka and its Criticism.
12. Krishnamoorthy, K.: Dhvanyāloka of Ānandavardhana or Theory of Suggestion.
13. Krishnamoorthy, K.: Essays in Sanskrit Criticism.
14. Shastri, S. N.: Laws and Practice of Sanskrit Drama.
15. Gupta, C. B.: Indian Theatre, its origin and development upto present day.
16. चट्टोपाध्याय, सिद्धेश्वर : नाटक-लक्षण-रत्नकोश ।
17. रसगंगाधर (नागेश की टीका-सहित) : दुर्गाप्रसाद एवं के० पी० परब ।
18. गुप्त, प्रेमस्वरूप : रसगंगाधर का शास्त्रीय अध्ययन ।
19. झा, मदनमोहन : रसगंगाधर-रहस्यम् ।
20. रसगंगाधर (संस्कृत-हिन्दी-टीका-सहित) : मदनमोहन झा, बन्नीनाथ झा ।
21. माहेश्वरी, चिन्मयी : रसगंगाधर : एक अध्ययन ।
22. Krishnamoorthy, K. : Contribution of Paṇḍitarāja Jagannātha to Sanskrit Poetics.
23. Ramachandradu, P.: Contribution of Paṇḍitarāja Jagannātha to Sanskrit Poetics.
24. नाट्यशास्त्र, षष्ठ अध्याय, अभिनवभारती हिन्दी अनुवाद : दशरथ द्विवेदी ।
25. देशपाण्डे, जी० टी० : भारतीय साहित्यशास्त्र ।

★ ★ ★

